

INTERVJU Dr. sci. Zlatko Hasanbegović, povjesničar

Izlišno je pitanje treba li Podrinju nositi njegovo

Razgovarala: Edina Kamenica

Dr. sc. Zlatko Hasanbegović ljubavno se odazvao našoj molbi da progovori o ličnosti koja se ovih dana našla u fokusu bh. javnosti, o, po mnogima, najistaknutijem reformatoru islamske obnoviteljske misli iz redova Bošnjaka, Huseinu ef. Đozi. To što jedna goraždanska osnovna škola nosi Đozino ime, nedavno je osporeno saopćenjem Naše stranke, koja je reagirala zbog pojedinih činjenica iz Đozine biografije. Vjerujemo da će ovaj intervju baciti svjetlo na cijelu tu priču.

? Kao povjesničar istražujete i epohu u kojoj je djelovao Husein ef. Đozo: kako biste najkraće opisali njegovu povijesnu ulogu?

- Husein ef. Đozo je jedna od najmarkantnijih i najzanimljivijih bošnjačkih ličnosti u poslijeosmanskom razdoblju i njegova biografija sama po sebi predstavlja podlogu za razumijevanje svih izazova pred kojima su se nalazili islam i muslimani u Bosni i Hercegovini u 20. stoljeću.

? U našoj se javnosti nedavno podigla prašina zbog činjenice da jedna osnovna škola u Goraždu već godinama nosi Đozino ime?

- Da bi se razumjela prava pozadina i dosezi ove "afere", mislim da bi javnost ipak trebala znati kako je do nje i došlo. Ova "afera" nije plod "patriotske budnosti" zabrinutih anonimnih roditelja u Goraždu, kojima je baš sad sa zakašnjenjem proradio "antifašistički" refleksi, već

PISMO HIMMLERU Đozino pismo Himmleru iz prosinca 1943. koje se sada navodi kao spektakularno otkriće objavljeno je u više knjiga o Waffen SS-u i potječe iz američke arhivske zbirke mikrofilmova njemačkih dokumenata. U njemu Đozo kurtoazno u ime svih tabor-imama zahvaljuje na pomoći u hrani za članove obitelji pripadnika divizije u Bosni, a sve okićeno zazivanjem konačne pobjede i uobičajenim korištenjem frazeologijom u takvim prigodama. Iz toga izvoditi teze o Đozinoj osobnoj bliskosti s Himmlerom je više nego smiješno

jeftinog novinarskog senzacionalizma koji poslovno truje javnost, izaziva smutnju i potkopava temeljne vrijednote na kojima bi trebalo počivati društvo, a posebice ovo u BiH, ranjeno i podložno višestrukoj identitetskoj i vrijednosnoj konfuziji.

Jeftine konstrukcije

Proteklih su se godina u stranom tisku više puta pojavljivale senzacionalističke konfabulacije o "nepoznatoj" i "tajnoj" "nacističkoj" prošlosti bošnjačkih političkih i vjerskih autoriteta, pa se i sâm Alija Izetbegović, kao gimnazijalac i član organizacije Mladi muslimani, dovodio u vezu ni manje ni više nego s Reichsführerom Heinrichom Himmlerom, a kao državnik i političar s Osamom bin Ladenom. Iza ovih jeftinih konstrukcija, koje su se organski nadovezivale na problematične interpretacije jugoslavenske komunističke historiografije i obavještajne publicistike, u pravilu su stajale srpske lobističke skupine na Zapadu. One su ratnih 90-ih, kao i danas, vodile promidžbeni rat s ciljem diskreditiranja bošnjačke, hrvatske i albanske politike kao "nacističke", "fundamentalističke" i "terorističke", nasljednice poraženih ideologija u Drugom svjetskom ratu, a danas naravno povezanih s međunarodnim terorizmom i Al-Qaidom. Iz takvih konfabulacija slijedio je i zaključak o urođenoj "antifašističkoj" i slobodarskoj naravi srpske ekspanzionističke politike koja se, kao i u Drugom svjetskom ratu, bori protiv endemskog hrvatskog, albanskog i bošnjačkog "nacizma" koji je devedesetih mutirao u "islamofašizam", u određenim zapadnim neokonzervativnim krugovima viđen glavnim neprijateljem suvremene liberalne civilizacije i "slobodnog svijeta". Poseban adresat ovog lobističkog djelovanja je, pored ostalih, i izraelsko, tj. općenito međunarodno židovsko javno mnijenje, koje se još od Miloševićeva Društva srpsko-jevrejskog prijateljstva pokušava pridobiti za srpske ekspanzionističke političko-nacionalne i državne ciljeve. U tome se našalost i donekle uspijeva, budući da po istom obrascu određene izraelske lobističke skupine desetljećima zlopotrebljavaju kontroverze iz ratnih veza arapskih nacionalista sa silama Osovine, među kojima je glavna figura jeruzalemskog muftije El-Huseinija, a kako bi se u međunarodnoj javnosti diskreditirali zakoniti palestinski nacionalno-osloboditeljski zahtjevi, ne samo kao "islamistički" već i latentno "nacistički". Jedan od najupornijih lobističkih dezinformatora te vrste je internetski blog Serbianna, srpsko-američkog aktivista Koste "Carla" Savića, specijaliziran za istraživanje bošnjačkog i hrvatskog "nacizma" do kojeg se barem u donekle ozbiljnijim krugovima drži kao i do "protuterorističkih" i ostalih ekspertiza bivšeg trojca Margetić-Galijašević-Trifunović. Ovo se ljetu u sezoni kiselih krastavaca pojavila tipična Savićeva priča o goraždanskoj školi koja nosi ime po "nacistu" i

ma poznato svakom bolje upućenom povjesničaru, a posebice specijalistima za povijest bosanskohercegovačkih muslimana u Drugom svjetskom ratu. Bez obzira na to što mnoge stvari tek treba istražiti, mislim da upravo Đozin slučaj može dobro poslužiti za tezu kako se komplicirana povijest Drugoga svjetskog rata, držanje i motivacija pojedinih aktera, ne mogu interpretirati samo iz vizure naknadne pameti,

Foto: Bernard Čović, Glas Koncila

"bliskom suradniku" Heinricha Himmlera, a koja bi kao kap u moru internetskog smeća ostala bez šireg odjeka da nije kao "senzacija" za jednokratnu upotrebu, s nekoliko mjeseci zakašnjenja osvanula u bosanskoj medijskoj kaljuži.

? Bez obzira na pozadinu o kojoj govorite ostaje činjenica da je Đozo bio imam u 13. SS diviziji Handžar. Šta bi Đozin ratni angažman na poraženoj osovinskoj strani za nas danas trebao značiti?

- S tim u vezi nisu potrebne mistifikacije. Ratno djelovanje Huseina Đoze je u temeljnim činjenica-

ma poznato svakom bolje upućenom povjesničaru, a posebice specijalistima za povijest bosanskohercegovačkih muslimana u Drugom svjetskom ratu. Bez obzira na to što mnoge stvari tek treba istražiti, mislim da upravo Đozin slučaj može dobro poslužiti za tezu kako se komplicirana povijest Drugoga svjetskog rata, držanje i motivacija pojedinih aktera, ne mogu interpretirati samo iz vizure naknadne pameti,

nim ciljevima, a da se antifašistički prvoborac Staljin od 1939. do 1941. nalazio u savezu s Hitlerom, a njegovi epigoni, među kojima i Tito i KPJ, rat u Europi nakon njemačkog napada na Poljsku u svojoj podzemnoj agitaciji nazivali "imperijalističkim ratom" koji su potpalili anglo-američki i francuski "ratni huškači". Uvažavajući staru latinsku mudrost da ono što je dopušteno Jupiteru, nije i volu, činjenice o ratnom Đozi su sljedeće: on se od druge polovine 1943. do kraja 1944. kao jedan od nekoliko desetaka mlađih bosanskih imama nalazio među dušobrižnicima u 13. SS diviziji Handžar. Za njemačku stranu ovi su imami trebali poslužiti kao sredstvo određene nacionalsocijalističke ideološke indoktrinacije i utjecaja, a za muslimansku, uključujući i vjerske vlasti u Sarajevu, kao svojevrsna brana toj istoj indoktrinaciji, te jamstvo očuvanja među vojnicima tradicionalnih islamskih vrijednota i običaja. Ova je divizija, pojednostavljeno, jer je šira elaboracija nemoguća u pet rečenica, nastala kao rezultat njemačkih ratnih ciljeva, ne samo na području NDH već i šire prema islamskom svijetu, te korištenja situacije u kojoj su se našli bosanskohercegovački muslimani izloženi zločinačkom djelovanju različitih ustaničkih i odmetničkih skupina, koje su barem formalno sebe vidjele i kao dio savezničke ratne strane.

Protubošnjačka i protuislamska zloća

U tom smislu je i njemačka ratna promidžba isticala kako će 13. SS divizija nakon formiranja služiti isključivo za obranu muslimanskih domova u BiH od četnika i partizana kao nositelja komunističkih ratnih ciljeva obilježenih i protuvjerskom ideologijom u praksi primijenjenom u Lenjin-Staljinovom Sovjetskom savezu, a koji se u komunističkoj predratnoj i ratnoj agitaciji isticao, što se danas zaboravlja, kao uzor-država za sve istinske "antifašiste". Osim ove mjesne, i za bosanku muslimansku stranu "praktično-egzistencijalističke" pozadine osnutka divizije, stajala je i ona šira koja obuhvaća jednu veliku historiografsko-doktrinarnu i do danas neiscrpljenu i kontroverznu temu čiji bi radni naslov mogao glasniti: "povijesni dodir svijeta islama i muslimana s nacionalsocijalizmom i fašizmom". Kolonijalnu stvarnost muslimanskog svijeta nakon Prvoga svjetskog rata porodilo je fenomen početne muslimanske naklonosti prema osovinskom ratnom naporu koja se na različite načine manifestirala u društvenim elitama, ali i

Husein Đozo je najistaknutiji islamski reformator i obno

ime i osnovna škola u Đozinu

Svojedobno je njegova knjiga "Muslimani u Zagrebu 1878 - 1945. Doba utemeljenja" podigla žestoku prašinu u regionu, no to ga nije smetalo da na isti - kvalitetan, temeljit i dokumentaran način pripremi i drugu - "Jugoslavenska muslimanska organizacija 1929 - 1941. U ratu i revoluciji 1941 - 1945". Povjesničar iz Zagreba, znanstveni suradnik Instituta Ivo Pilar za Poglede govori o Huseinu ef. Đozi

najširim slojevima stanovništva u cijelom islamskom svijetu od Teherana, preko Bagdada i Kaira, pa sve do Sarajeva. Njemački, a zatim japanski ratni stroj ozbiljno je zaprijetio sustavu britanske i općenito zapadne kolonijalne moći koji je preko različitih aranžmana obuhvaćao i velik dio ne samo arapskog već i cijelog muslimanskog svijeta. Iščekivani i željeni slom zapadne kolonijalne vladavine, koja je u Palestini podupirala i ranu cionističku penetraciju, okrenuo je mnoge muslimanske nacionalističke prvake, od arapskih područja do Irana, Indije i Indonezije, prema Berlinu, Rimu ili Tokiju. Osovinska središta ove su činjenice snažno i do posljednjeg trenutka koristili u svojoj protusavezničkoj promidžbi, prikazujući sebe nositeljima protukolonijalnih, protukapitalističkih i protuboljševičkih nastojanja, te zaštitnicima islama i muslimana u cijelom svijetu.

Na podlozi svih ovih elemenata, konkretne bosanske i šire svjetsko-islamske situacije treba suditi i o ratnom držanju dijela najmlađeg naraštaja bošnjačke islamske inteligencije koja je ušla u javni život neposredno uoči europskog i svjetskog velerata. Konstruirati priču o generičkom "fašizmu" i "nacionalsocijalizmu" Huseina Đoze ili bilo kojeg važnog muslimanskog aktera u ratnom vihoru u BiH, o Đozi kao Himmlerovoj "desnoj ruci", plod je nepoznavanja ili pojednostavljivanja elementarnih činjenica ili primjer protubošnjačke i protuislamske zloće te zlorabe povijesti u dnevopolitičke ciljeve. S druge strane, nijekati određene muslimanske simpatije prema osovinskim ratnim ciljevima, fascinaciju nekim aspektima ideologije, protužidovske invective, te različite pisane iskaze u kojima se pozivalo na stanovite dodirne točke između islama i nacionalsocijalizma ili fašizma, također je pogrešno i predstavlja tipičan primjer intelektualne lijenosti. Mi imamo paradoksa da većina Đozinih službenih ili poluslužbenih sarajevskih biografija i prije i nakon 1990. njegovo djelovanje od 1941. do 1945. sa neugodom uglavnom prešućuje i svodi na cmu rupu. Kada na površinu isplivaju neke "neugodne" činjenice, onda smo suočeni sa starim bosanskim sindromom "uvrijeđenog djeteta". To je krivo, od činjenica ne treba bježati, već ih tumačiti i objašnjavati u povijesnom kontekstu u kojem su nastale, bez iluzije da bilo tko od nas ima monopol na konačnu povijesnu istinu.

? Koja je onda bila konkretna Đozina ratna uloga?

- Husein Đozo po svojoj intelektualnoj spremi, kao i od njemačke strane uočenim sposobnostima, nije bio samo jedan od bosanskih SS tabor-imama u činu satnika (Hauptsturmführer), konkretno kao dušobrižnik divizijske 28. pukovnije, a povremeno i kao zamjenik glavnog divizijskog imama Abdulaha Muhasilovića, čija je sudbina nakon rata nepoznata. Đozino ime se u izvorima pojavljuje i u kontekstu onoga što sam u prijašnjem odgovoru označio kao fenomen "susreta nacionalsocijalizma i fašizma s islamom". Naime, njemački SS krugovi nisu ostali samo na činjenici da je ova postrojba bila jedina SS divizija koja je imala vjersku dušobrižničku službu. Nje-

kontekstu tadašnje političke situacije, Vama govore?

- Naravno da se Đozo "u kontekstu tadašnje političke situacije" susretao i s jeruzalemskim muftijom te protokolarno pribivao različitim divizijskim promidžbenim manifestacijama. U tekućim medijskim manipulacijama koriste se i dramatični opisi kako su pronađene fotografije na kojima je Đozo u društvu "nacističkih SS oficira", u "nacističkim odorama" i s "nacističkom ikonografijom", da budem ciničan, kao da postoje "komunistički SS oficiri", i kao da je u takvim okolnostima mogao biti u britanskoj odori, te nositi trorigu kapu sa zvijezdom petokrakom i srpom i čekićem. Da budem malo

ruzalemskog muftije El-Huseinija. Zbog sukoba s britanskim kolonijalizmom koji je u protuarapske svrhe manipulirao i s cionističkom akcijom, bilo je smiješno očekivati od arapskih vođa da budu veći Britanci od Winstona Churchilla i Bernarda W. Montgomerya, da liju suze zbog mogućnosti sloma britanskog imperija pred Rommelovim tenkovima, a time i zamisli o židovskoj državi u arapskoj Palestini.

Jeruzalemski muftija

Vođen arapskim nacionalnim interesom i drevnom krilaticom "neprijatelj moga neprijatelja je moj prijatelj", muftija El-Huseini je pokušao osloncem na Hitlera, kao i pri-

čkoj promidžbi, ali ne i u ozbiljnoj historiografskoj raščlambi.

? Da li znate nešto više o pismu koje je ef. Đozo uputio Himmleru?

- Đozino pismo Himmleru iz prosinca 1943. koje se sada navodi kao spektakularno otkriće objavljeno je u više knjiga o Waffen SS-u i potječe iz američke arhivske zbirke mikrofilмова njemačkih dokumenata. U njemu Đozo kurtoazno u ime svih tabor-imama zahvaljuje na pomoći u hrani za članove obitelji pripadnika divizije u Bosni, a sve okićeno zatižvanjem konačne pobjede i uobičajenim korištenjem frazeologije u takvim prigodama. Iz toga izvoditi teze o Đozinoj osobnoj bliskosti s Himmlerom je više nego smiješno. Logično je da osoba na tom položaju i u takvim okolnostima barem administrativno komunicira s vođama SS-a, a ne s generalom Pečkom Dapčevićem ili Valterom Perićem.

? Zbog suradnje s neprijateljem ef. Đozo je 1945. osuđen na zatvorsku kaznu. Na kakve ste informacije u vezi s tim naišli?

- Kada je riječ o svim, podvlačim svim, poratnim suđenjima pred jugoslavenskim komunističkim sudovima treba jasno naglasiti da su ona imala obilježja montiranih političkih postupaka, u pravilu s konfabuliranim optužnicama i s unaprijed donesenim presudama. Ako zanemarimo masovne partizanske izvansudske egzekucije, cjelokupno sudstvo bilo je u funkciji obračuna sa svim stvarnim, potencijalnim ili izmišljenim neprijateljima Komunističke partije, te provedbe komunističke revolucije s konačnim ciljem uspostave nove države totalitarnog tipa po uzoru na Sovjetski savez. Đozo je uhićen u nepoznatim okolnostima početkom svibnja 1945. i izveden pred zloglasni vojni sud Komande grada Sarajeva koji je u formi prijevog suda prije toga na smrt osudio, među ostalim, i možda najstaknutijeg i najlucidnijeg mlađeg islamskog intelektualca Mustafu Busuladžića. Ono što je najzanimljivije u svjetlu ostalih sudskih postupaka, kao i u kontekstu Đozine kasnije sudbine, činjenica je da je osuđen "samo" na pet godina zatvora, te da nije terećen za "ratne zločine", već tek za "izdajničko" djelovanje u svojstvu divizijskog tabor-imama i suradnika jeruzalemskog muftije. Naravno da presuda takvog suda ne može biti mjerodavna za prosuđivanje bilo čije, pa niti Đozine ratne uloge i odgovornosti, ali ona ukazuje na još neistražene okolnosti njegove preda-je ili zarobljavanja od partizana, te da u pozadini njezine razmjere blagosti stoji i vrlo vjerojatna okolnost da je u ratu činio određene usluge utjecaj-

Husein Đozo, drugi zdesna

zinim tabor-imamima očigledno se nastojalo u budućnosti dati i posebna zadaća, pa je 1944. utemeljen poseban imamski Institut u njemačkom Gubenu na čelu kojeg je tek nekoliko mjeseci 1944. bio upravo Husein Đozo, koji je u Institutu vodio i kratki tečaj za obuku imama. Sve ovo je bio dio ambiciozne njemačke svjetske "islamske politike", posebice promicane u krugovima SS-a. Ova je politika bila utemeljena na maštovitim predodžbama, bez uporišta u činjenicama, a zbog skorog sloma ostala je u povojima i bez konkretnog epiloga. Đozo nije sudjelovao u kratkotrajnim divizijskim vojničkim poduhvatima u domovini tijekom 1944., pa se njegovo ime nije moglo dovesti u vezu sa zločinima u sjevernoj Bosni i Srijemu koji su kasnije (ne)utemeljeno pripisivani Handžar-diviziji.

? Ističe se i Đozino prisustvo obuci nacističkih vojnika, susreti s kontroverznim jerusalimskim muftijom? Jeste li Vi došli do takvih saznanja, i šta ona, u

Takvim iz 1962.

indiskretan, nedavno sam razgovarao s dragim gospodinom Hajrudinom Somunom, kojeg je zanimalo moje mišljenje o ulozi jeruzalemskog muftije El-Huseinija u Drugom svjetskom ratu. Nisam siguran da ga je moj odgovor zadovoljio, ali sam mu tada otprilike rekao da sve ono što vrijedi za Đozu i okolnosti bošnjačkih dodira s nacionalsocijalizmom vrijedi i za arapski nacionalistički pokret tada vođen od je-

mjerice kasniji Titovi indonežanski nesvrstani prijatelji osloncem na Japance, ostvariti legitimne nacionalne aspiracije. To je ključna pozadina toga na prvi pogled neobičnog saveza i stvarati od jeruzalemskog muftije ili bilo kojeg drugog muslimanskog prvaka bezvremenog arapsko-muslimanskog šegrtu u Hitlerovu naumu uništenja europskog židovstva može poslužiti u suvremenoj protupalestinskoj ili protubošnja-

nim pojedincima na partizanskoj i komunističkoj strani. No, o tome nemam detaljnijih podataka.

? **Niko ne poriče Đozine poratne duhovne i intelektualne aktivnosti, no, s obzirom na ove činjenice, kako gledate na to da je škola dobila njegovo ime?**

- Do sada smo razgovarali isključivo o kontroverzama vezanim uz Đozino ratno djelovanje, koje obuhvaća vremenski odsječak kraći od dvije godine, i mislim da smo ih barem donekle kontekstualizirali u povijesnoj stvarnosti. Iz toga je za neupućene možda ostala nejasna i činjenica kako je riječ, gledano iz vizure ukupnog Đozina života i djela, o sporednoj epizodi, koja ni na koji način, posebice kada se valjano protumači, ne može zasjeniti veličinu cjeline njegove islamske misli i islamskog djelovanja u teškim vremenima komunističke diktature. Po mome sudu, Husein Đozo je s obzirom na nepovoljni socijalni i politički kontekst u kojem je djelovao, najistaknutiji islamski reformator i obnovitelj islamske misli u povijesti muslimanskih Bošnjaka. Ja naravno nisam dovoljno kompetentan da o tome iznosim apriorističke sudove, ali slične ocjene davali su i najvažniji današnji bošnjački islamski intelektualni autoriteti poput Enesa Karića, koji je o kapitalnom značenju Đozina djela pisao i u svojoj Povijesti islamskog mišljenja u BiH u XX. stoljeću. Kada se sve to ima u vidu, pitanje o tome treba li osnovna škola u Đozinu Podrinju nositi njegovo ime je potpuno izlišno. Moj odgovor je - DA - treba, i to ne samo osnovna škola, i ne samo u Goraždu.

? **Ef. Đozo je u kasnijem komunističkom razdoblju doživio određenu društvenu rehabilitaciju, pa je bio i Titov prevodilac. Kako to tumačite?**

- Za naš odnos prema Đozi ili bilo kome ili čemu iz bosanske muslimanske baštine treba biti potpuno irelevantno kako su na to gledali jugoslavenski komunisti. No, budući da je i danas mnogima važniji argument Titovo stajalište ili držanje od elementarnih činjenica onda mi dopustite nekoliko opaski važnih za razumijevanje okolnosti u kojima je došlo do određene Đozine rehabilitacije nakon 1960., bez koje je naravno i nezamisliva njegova uloga obnovitelja islamske misli i islamskih ustanova u BiH koju je imao sve do svoje smrti. Islamska zajednica i općenito sve vakufske ustanove našle su se 1945. na udaru komunističke represije u pozadini koje je stajao i boljševički sankilotski ateistički protureligijski stav.

IZ je bila lak plijen

Za razliku od dobro organizirane Katoličke crkve, Islamska zajednica je bila lak plijen za jugoslavenske komuniste koji su je vrlo brzo putem svojih pouzdanika pretvorili u jednu vrstu partijske frontovske ispostave. Među ostalim nevoljama, likvidacija islamskog visokog školstva i većine nakladništva, represija nad najistaknutijim vjerskim autoritetima, oduzimanje vakufskog vlasništva i ostalo, doveli su do toga da se u kontekstu od države vođenog šireg modernizacijskog i u ateizmu utemeljenog revolucionarnog zahvata činilo, posebice pedesetih godina, da je islamu i svim oblicima islamske tradicije u BiH namijenjena sudbina

postupnog odumiranja. Tim više jer se jugoslavenski komunistički modernizacijski zahvat organski nadovezivao na dio starijih pretkomunističkih jugoslavenskih nacionalističkih shvaćanja po kojima je islamska baština, svjesno ili podsvjesno, doživljavana tek kao relikv "tuđinske" osmanske vladavine. Đozo se u tim olovnim godinama nakon izlaska iz zatvora kao ideološki nepočudan nalazio izvan ustanova Islamske zajednice, a njegov povratak i postupna rehabilitacija bili su u uskoj vezi s jednim drugim fenomenom koji će, a to će buduća povijesna istraživanja sigurno sam i dokazati, odigrati presudnu ulogu u i za same komuniste neočekivanoj obnovi islamske misli u BiH. Ukratko i pojednostavljeno, taktičko okretanje jugoslavenskih komunističkih prema arapskom svijetu u sklopu tadašnje hladnoratovske konstelacije, te s tim u vezi neobična instrumenta-

TITOV STAV

Bošnjački apologeti titoizma i jugoslavenskog komunizma poslovično se pozivaju na ove okolnosti kao i na Titov protuizraelski stav i potporu arapskim i palestinskim osloboditeljskim pokušajima tijekom Hladnog rata. Naravno, previdajući činjenicu da je u kritičnom palestinskom trenutku 1947.-1948. Jugoslavija, kao i Sovjetski savez, za razliku od suzdržanog SAD-a, gorljivo podupirala ne samo moralno već i u oružju cionističku borbu za uspostavu židovske države u arapskoj Palestini, u pozadini čega je bila kalkulacija da će se mladi Izreal prikloniti taboru komunističkih država

lizacija islama od jednog u osnovi ateističkog režima, pružila je slanku spasa i sretnu okolnost da Islamska zajednica ne doživi sudbinu koju je organizirana vjera doživjela u komunističkoj Albaniji. To je povijesni okvir za razumijevanje okolnosti koje su dovele do Đozine društvene rehabilitacije putem vršenja odgovornih dužnosti od režima nadziranog Islamskoj zajednici i njezinim ustanovama. Bošnjački apologeti titoizma i jugoslavenskog komunizma poslovično se pozivaju na ove okolnosti kao i na Titov protuizraelski stav i potporu arapskim i palestinskim osloboditeljskim pokušajima tijekom Hladnog rata. Naravno, previdajući činjenicu da je u kritičnom palestinskom trenutku 1947.-1948. Jugoslavija, kao i Sovjetski savez, za razliku od suzdržanog SAD-a, gorljivo podupirala ne samo moralno već i u oružju cionističku borbu za uspostavu židovske države u arapskoj Palestini, u pozadini čega je bila kalkulacija da će se mladi Izreal prikloniti taboru komunističkih država. Ovdje je jedna anegdota u vezi s Đozinim položajem nakon reha-

bilitacije. Iako se iz vizure sloma njemačkog Reicha, te sudbine jeruzalemskog muftije i Huseina Đoze činilo da se više nikada ne će susresti, povijest je pokazala svu svoju nepredvidivost. U okolnostima arapskog poraza u šestodnevnom ratu 1967. u Kairu je 1968. održan Sveislamski kongres na kojem je počasno mjesto imao i već ostarjeli muftija El-Huseini koji se sastao, kako su javili i jugoslavenski mediji i s jugoslavenskim muslimanskim izaslanstvom predvođenim, ni manje ni više, nego Huseinom ef. Đozom, tada predsjednikom Udruženja Ilmije u SR Bosni i Hercegovini. Njegova potpora arapskim nacionalnim zahtjevima i borbi protiv Izreal nije promakla domaćoj javnosti, pa ni Savezu jevrejskih opština Jugoslavije koji je zbog toga službeno prosvjedovao kod vlasti u Beogradu, ograničavajući se tek na Đozine izjave, prešućujući, zbog neznanja ili političkog oportuniteta neugodne činjenice iz njegove prošlosti. Ovo spominjem zato jer proteklih dana neki sarajevski neotitoistički i neokomunistički krugovi prednjače u demonizaciji Huseina Đoze kao predstavnika "bošnjačkog fašizma". U tome su gluhi za bilo kakvu racionalnu argumentaciju, uvažavajući samo Titovo mišljenje i postupanje kao vrhunsko mjerilo u ocjenjivanju svih ljudi i povijesnih pojava. Ako je tomu tako, i kada Đozu zbog ideološke uskožrudnosti ne mogu prihvatiti kao bošnjačku nacionalnu i islamsku vrjednost, neka ga barem uvažavaju kao povijesnu ličnost čiju je društvenu rehabilitaciju iz svojih ciljeva dopustio i režim i vladar za kojim trajno žaluju. Zašto samo u Đozinu slučaju biti većim katolikom od samoga pape?

? **U vezi sa slučajem Đozo javio se i bivši reis Cerić, koji pokretanje priče naziva "kampanjom protiv Bošnjaka radi kriminalizacije njihove vjere i morala"?**

- Iako sam znao biti kritičan prema stilu i vjersko-nacionalnoj simbiozi i platformi koju je zagovarao uvaženi reisu-l-ulema emeritus prof. dr. Mustafa ef. Cerić, u ovom slučaju se u osnovi, bez obzira na odabir riječi, slažem s njegovim stajalištem. Amputirati Huseina ef. Đozu iz nacionalnog i islamskog identitetskog čvorišta i njegovih simboličkih manifestacija kao što su imena ulica i škola, i to zbog beznačajnih epizoda iz cjeline života i djela, znači učiniti od modernog bošnjačkog identiteta i islamske misli torzo lišen svojih najpouzdanijih smjerokaza. Muslimanski Bošnjaci u 20. stoljeću, dramatično suočeni s pokušajima komunističke ateističke akulturacije, a danas s njezinim posljedicama, te s perfidnim misionarskim i kolonizatorskim djelovanjem "islamskih" ribara ljudskih duša koji ih pokušavaju zajedno s njihovom autentičnom tradicijom pretvoriti u duhovne uljeze i strance u vlastitoj zemlji, u Đozinoj obnoviteljskoj islamskoj misli i dalje imaju svoje snažno uporište. U obranu Đozine ličnosti i njegova islamskog integriteta, koje su dovele u pitanje neodgovorni skribenti i neznalice, trebalo bi javno stati i Rijaset Islamske zajednice i Fakultet islamskih nauka u Sarajevu, ustanove kojima je za svoga plodnog života neumorno služio.

Uživo na internetu i društvenim Ekspedicija na Južni pol

San kapetana Scotta ostvaruje se uz pomoć Intelovih inženjera

Polarni istraživači Ben Saunders i Tarka L'Herpiniere započeli su spektakularno putovanje koje se već naziva naj-ekspedicijom 21. stoljeća - od obale Antarktike do Južnog pola i natrag! - a zahvaljujući isto tako spektakularnoj potpori tvrtke Intel, koja istraživačima osigurava vrhunsku tehnološku podršku, u ovoj grandioznoj pustolovini preko društvenih mreža i interneta prvi put u povijesti možemo svi sudjelovati - štoviše, baciti se u avanturu, saznavati, učiti i otkrivati zajedno s hrabrim istraživačima. Saunders i L' Herpiniere na putovanju će prewalkati 2.900 kilometara, što njihov pothvat čini najduljim polarnim samostalnim putovanjem u povijesti. To je ujedno i pokušaj da se ponovi legendarna ekspedicija Terra Nova - povratno putovanje od obale Antarktike do Južnog pola, na koje se kapetan britanske Kraljevske mornarice Robert Falcon Scott uputio 1912. i koje od tada nitko nije uspio prives-

je i najveći i značenjem najbremenitiji izazov koji sam ikada pokušao ostvariti. Fizički se njome izazivaju same granice ljudskog potencijala te će nam za uspjeh biti potrebna svaka mrva otpornosti i odlučnosti koju uspijemo prizvati. Isto tako, to je prilika da odamo priznanje poštovanja vrijednom radu kapetana Scotta i njegovog tima te da pomoću najnovije Intelove tehnologije diljem svijeta dostojno promoviramo njegova postignuća na način koji dosad nije bio moguć".

Start ekspedicije prati i važno podsjećanje: polarno područje kojim će se ekspedicija kretati totalna je divljina, toliko je izolirano da su podaci prikupljeni tijekom Scottove originalne ekspedicije 1912. još jedan od najpotpunijih izvora informacija o toj regiji pa ih klimatolozi i danas koriste. No dok se u vrijeme kapetana Scotta i njegove posade oprema svodila na papir, olovku i crno-bijeli fotič, a aktivnosti na ispisivanje dnevničkih stranica u nedodijeli bez ikakve komuni-

ti kraju. Pomorac i polarni istraživač Scott ovu slavnu ekspediciju vodio je od 1910. do 1912. - brodom Terra Nova stigao je 18. siječnja 1912. sa četiri člana posade na Južni pol, ali na povratku već 29. ožujka iste godine neustrašivi kapetan Scott poginuo je na Antarktici zajedno s posljednjim preživjelim članovima svoje posade. Ben Saunders i Tarka L'Herpiniere krenuli su upravo od Scottove kolibe na Antarktici, cijelo ovo putovanje puno izazova nosi naziv pun simbolike - Scottova ekspedicija.

Tridesetpetogodišnjeg Britanca Saundersa inače nazivaju pionikom polarnih istraživanja. Jedan je od svega troje ljudi na svijetu koji su sami doskijali do Sjevernog pola, a ovaj solo skijaški podvig koji upućeni ocjenjuju deset puta opasnijim od Everesta ostvario je sa samo 26 godina. Neposredno prije polaska na put rutom Scottove ekspedicije Saunders je izjavio slijedeće: "Scottova ekspedicija istodobno

kacije s ostatkom svijeta, tehnološki temelj ekspedicije Saundersa i L'Herpinierea je revolucionarna procesorska tehnologija Intel Core četvrte generacije, vodeće svjetske kompanije u području računalnih inovacija Intela. Tvrtka Intel projektira i proizvodi temeljne tehnologije koje su osnova računalnih uređaja koji se koriste diljem svijeta. Na ekspediciji će se koristiti uređaji Ultrabook koji će ponuditi dosad neviđene mogućnosti komunikacije te bilježiti ključne podatke s polarnog područja na temperaturi nižoj od minus 40 C. Istraživačima će omogućiti ne samo registriranje ključnih podataka nego i non-stop komunikaciju sa svima koji budu pratili njihovo putovanje. Storijska je to kao iz znanstvenofantastičnog filma: Ben i njegov partner Tarka opremljeni su računalima Sony VAIO, Pro Ultrabook i Panasonic Toughbook AX2 2-in-1 Ultrabook s procesorom Intel Core četvrte generacije, koji će biti po-